

Opera tot theater maken

Guy Joosten keert terug naar het theater. Stephan Moens blikt terug op zijn operacarrière en polst even naar wat we bij Het Toneelhuis mogen verwachten.

‘Het grote zoek naar nieuwe vormen is onzin’

We waren er net aan gewend geraakt. Voor een opera-enscenering van Guy Joosten in de Vlaamse Opera of de Munt mocht je gerust een forse ruimte reserveren in de krant; je had toch genoeg stof om te schrijven. Op enkele jaren tijd was Joosten de belangrijkste en – veel essentiëler – de beste operaregisseur van het land geworden. En nu is hij weg, terug naar zijn eerste liefde, het teksttheater. Het zal weer knokken worden voor de ruimte in de krant.

Nochtans mag vermoed worden dat Joosten ook heeft moeten knokken. Af en toe tegen een opera-intendant die het plots in zijn broek deed toen een Don Giovanni op het graf van de commandeur begon te plassen, maar meer nog tegen operazangers die niet altijd geneigd waren het engagement op te brengen dat hij van hen vroeg en die daar ook op generlei wijze op waren voorbereid.

Begin vorig jaar leidde Joosten een operastudioproject in De Velinx in Tongeren. Hij

deed dat uit een diepe frustratie over de opleiding van jonge operazangers. ‘Ik heb dit alleen maar gedaan omdat ik misselijk werd – en dat gebeurt hier in ons brave land vaak – van dat aanhoudend doorschuiven van verantwoordelijkheden in verband met de operaopleiding. Ik zie door de ervaring van dit project dat er een onwaarschijnlijk hiaat is in de opleiding. Jonge mensen die straks een diploma gaan krijgen en daarmee beëdigd zanger zijn, hebben niet of nauwelijks kennis gemaakt met de ver-eisten die het medium opera stelt.’

In die productie konden jonge zangers vooral leren dat het er in de werkelijkheid een beetje anders aan toegaat dan hun zangleraar hun meestal voorhoudt: ‘Zangstudenten worden vaak opgevoed door provinciediva’s die het voor het zeggen hebben en altijd laten voelen dat ze het al allemaal weten. Hier konden ze zien dat ook professionele zangers het soms moeilijk hebben, dat je niet met je gestoomde pakje aan naar de eerste repetitie kunt komen en daar even netjes buiten kunt komen op het einde van de dag. Zangers zijn niet gewoon om lelijk of dom te zijn. Al wat ze doen willen ze af en proper hebben; als ze konden, zouden ze ook nog de geur op het toneel vastleggen. Het moet allemaal die heile, kunstmatige zangerspose zijn: opkomen en afgaan zonder dat de fond erachter beschadigd wordt, zonder dat je je nieren moet aanspreken en je hart en ziel om vorm te geven aan een personage. Een aantal van de studenten heeft dat begrepen, en die zullen er ook komen. De anderen zullen er op de een of andere manier ook wel komen maar ik weet niet of dat het theater zal zijn wat ik zou willen zien. Dat zijn diegenen die zichzelf al te hygiënisch behandelen, die zich af-

sluiten van elk gevaar en elke oneffenheid en nooit rijper en rijker zullen worden.’

De lange mars

Deze inleiding dient eigenlijk alleen om duidelijk te maken met welk materiaal een operaregisseur die wat meer wil soms geconfronteerd wordt; het kan de bewondering voor het uiteindelijke resultaat alleen maar ten goede komen.

Dit probleem wordt misschien wel het scherpst gesteld in de operette, een genre waarmee Joosten zich in ons land spijtig genoeg niet heeft beziggehouden (Joosten: ‘Ik vind dat er op dat gebied nog heel wat werk te verzetten is. Je ziet nergens een productie die naast de bekende schlagers ook eens de bitterheid en de brutaliteit van het genre in de verf zet.’) Maar ook in de opera buffa komt het in niet geringe mate om de hoek kijken en die stond wel op zijn programma. Van in zijn eerste operawerk, de enscenering van Rossini’s *La Cenerentola* voor de Vlaamse Opera, was deze hoofdbekommernis te zien: ‘Opera tot theater maken’ was niet in de eerste plaats een probleem van scenografie maar van acteerwerk. Operazangers moesten leren zich even kwetsbaar op te stellen als elke acteur, zich niet te verbergen achter de moeilijkheden van de partituur maar zich volledig te engageren voor de waarheid van het stuk.

Dat bleek niet onbeperkt te kunnen. Reeds voor de première moest Joosten inzien dat er wel degelijk beperkingen waren die door de technische moeilijkheidsgraad van de zang waren opgelegd. Om haar finale ‘Non più mesta’ met vol effect te kunnen zingen, moet de zangeres die de rol van Cenerentola vertolkt zich

Repetitie Don Giovanni - De Vlaamse Opera /
Annamie Augustijns

